

Lektionsplanering

Medeltiden – kungar, drottningar och kampen om makten

Vision: Ambitionen med Medix filmer är att fler elever ska uppfylla en större del av målen för årskursen. Alla elever har olika inlärningsstilar. Genom att tillhandahålla olika sorters instuderingsmaterial som film och instuderingsfrågor ökar möjligheterna till ett bättre resultat. Materialet är kopplat till läroplanen, Lgr 11.

Som lärare kan du välja det material som du tycker passar bäst i din undervisning. Våra filmer är både kunskapskälla och inspiration för att gå vidare och söka kunskap i ämnet någon annanstans.

Visa filmen

Frågor och svar

1. Vad var en stormannasläkt?

Svar: Det var en släkt som var rika bönder. Släktskapet gjorde att de ofta höll ihop och strävade efter makt. Under medeltiden var det ett antal stormän som slogs om makten.

2. Kan du nämna två stormannasläkter som slogs om makten?

Svar: Erikska ätten och den sverkerska ätten.

3. Hur valde man kung under medeltiden?

Svar: Det gjorde man på tinget. Men innan någon valdes till kung fick han ofta lova vissa fördelar till de som stödde honom. Det var många löften och mycket politik bakom valen.

4. Vem var Birger Jarl? Och vad är han mest "känd" för?

Svar: När Birger Jarl föddes ca år 1210 var Sverige inte ett enat rike. Det landområde vi idag känner som Sverige var splittrat i flera små kungadömen. Ofta var det stormän och biskopar som hade den lokala makten. Birger Jarl hade länge arbetat i kungens tjänst, och han fick posten som kungens närmaste man, och titeln Jarl. Birger Jarl enade Sverige. Han tillskrivs också att vara den som grundade Stockholm.

5. Vilka var de fyra stånden som fanns i Sverige vid den här tiden?

Svar: Adel, präster, borgare och bönder

6. Vad var Håtunaleken?

Svar: Det var ett brödrabråk med Birger Jarls barnbarn. Den äldsta Brodern Birger (hette samma förnamn som sin farfar Birger Jarl) var kung och hans småbröder Erik och Valdemar var hertigar. Under en festkväll på Håtuna, fängslade småbröderna Birger. Han hölls fången till dess att han lovade att dela det dåvarande Sverige med Valdemar och Erik. Han släpptes fri endast efter det att han förlorat två tredjedelar av riket till sina bröder. Dessa händelser blev sedan kända som Håtunaleken.

7. Vad var Nyköpings gästabud?

Svar: Birger hade inte glömt att han förlorat en del av riket till bröderna och hade ruvat på hämnd. År 1317 ordnade Birger ett gästabud på Nyköpings hus. Erik och Valdemar trodde att Birger glömt och förlåtit händelsen på Håtuna. Men det hade han inte. När bröderna sov så väcktes de och slängdes in i Nyköpings hus fängelshåla och där svalt de ihjäl.

8. Vem kunde bli riddare – och de som utrustade riddare vilka fördelar fick de?

Svar: Kungen behövde krigare för att försvara och hålla ordning i riket. De bästa krigarna var riddare i rustning och häst. Det var söner till rika stormän som blev riddare. De stormän som bekostade bra krigare, slapp betala skatt. De kallades för frälse. Frälse betyder fri från skatt. Senare fick de namnet adel.

9. Var gick Sveriges södra gräns under medeltiden?

Svar: Gränsen gick söder om Småland.

10. Vad hette den enda kvinnliga styrande regenten under medeltiden?

Svar: Det var unionsdrottningen Margareta.

11. Vad var Kalmarunionen?

Svar: År 1397, efter krig och stridigheter samlade drottning Margareta, drottning över Sverige, Danmark och Norge, stormän från hela Norden till Kalmar och grundade en union mellan länderna. Den skulle heta Kalmarunionen. Där bestämdes att länderna skulle styras av en enda drottning eller kung. Man skulle även hjälpa varandra mot fiender.

Foto: Sven Rosborn

Fördjupningsfrågor/Diskussion

1. Man valde kung under medeltiden. Vad tror du att det innebar? Var det den bäste som blev kung, eller den starkaste? Hur påverkade det samhället? Finns det här kvar i Sverige? Finns det i andra länder?

2. Hur tror du att ett ståndssamhälle, där människor är uppdelade i grupper kan påverka ett samhälle? Att man föds in i en roll? Finns det här kvar i Sverige? Finns det kvar i andra länder?

3. Varför är Birger Jarl så viktig för Sveriges medeltid?

Diskutera gärna hur viktigt det är att ett samhälle har lagar. Birger Jarl införde Edsöreslagarna som handlade om bl a kvinnofrid, arvsrätt, etc.

4. Kalmarunionen höll i cirka 100 år. Varför tror du att den föll samman? Hur var kommunikationerna på den här tiden? Hur utbytte man information? Vilka svårigheter tror du att man fick med tiden?

5. Idag har vi ett europeiskt samarbete - EU. Många pratar om en union, alltså ett utökat europeiskt samarbete, tror du att man kan ha samma problem? Eller att det finns andra, nya problem i ett sådant samarbete?

6. I filmen så nämner vi att Magnus Ladulås har fått sitt namn för att han "låste" ladugårdarna för soldater som kom och åt upp böndernas mat. Enligt en del forskare, stämmer inte detta.

Fundera på hur vi vet så mycket om medeltiden. Fanns tryckta källor? Vem var det som nedtecknade historien? Hur kan vi veta att allt är sant?

Fördjupningsarbete

Blogg från medeltiden

Tänk att du var kung eller drottning under en dag under medeltiden. Skriv och berätta.

Tidningsmakeri

Gör en tidningssida som handlar om Håtunaleken.

Eller något som hände under medeltiden i närheten där du bor.

Sök information om hur en tidningssida ser ut och arbeta med rubriker, ingresser, texter och bilder (fotografier eller tecknade bilder).

Bilderbok

Hitta på en historia om en ung pojke som ska utbildas till riddare och skickas bort till en annan storman. Vad gjorde han och hur levde han? Rita illustrationer till din berättelse.

LGR 11

Filmen kan användas som diskussionsunderlag utifrån de centrala målen i historia i LGR11.

I årskurs 4-6, historia, sid 174-175, LGR11. Kring forntiden och medeltiden, till cirka 1500

"Nordens kulturmöten med övriga Europa och andra delar av världen genom ökad handel och migration, till exempel genom vikingatidens resor och medeltidens handelssystem"

"De nordiska staternas bildande"

"Kristendomens införande i Norden. Religionens betydelse för kulturer och stater i Sverige och de övriga nordiska länderna samt konsekvenser av dessa förändringar för olika människor och grupper"